

Saksbehandler: Gunvor Skjelstad

Kommunedirektør/rådmann: Vibeke Vikse Johnsen

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
082/21	Formannskapet	30.08.2021

Oppstart av prosess med landskapsvernområder i Karmøy kommune

Rådmannens forslag til vedtak:

1. Formannskapet ser positivt på å bevare de store natur-, frilufts- og kulturverdiene og at Statsforvalteren i Rogaland starter verneprosessen for biotopvernområde på Avaldsnes og landskapsvernområde på Vest-Karmøy. Jf. naturmangfoldlovens § 38 og 36.
2. Formannskapet forutsetter at kommunen blir gitt anledning til å være en aktiv deltager i det kommende arbeidet, og at formannskapet i Karmøy blir holdt orientert.
3. Formannskapet ber om at Statsforvalteren utreder potensielle brukskonflikter med friluftsliv, reiseliv, kultur og annen næring grundig i løpet av verneprosessen.

Formannskapet 30.08.2021:

Behandling:

Saken ble behandlet før sak 80/21 - samsak for referatsaker.

Grønningen (SP) fremmet forslag om å innta "jordbruk" i rådmannens forslag.

Rådmannens innstillingen med tilleggsforslag fra Grønningen (SP) ble enstemmig vedtatt.

FSK- 082/21 Vedtak:

1. Formannskapet ser positivt på å bevare de store natur-, jordbruk-, frilufts- og kulturverdiene og at Statsforvalteren i Rogaland starter verneprosessen for biotopvernområde på Avaldsnes og landskapsvernområde på Vest-Karmøy. Jf. naturmangfoldlovens § 38 og 36.
2. Formannskapet forutsetter at kommunen blir gitt anledning til å være en aktiv deltager i det kommende arbeidet, og at formannskapet i Karmøy blir holdt orientert.
3. Formannskapet ber om at Statsforvalteren utreder potensielle brukskonflikter med friluftsliv, reiseliv, kultur og annen næring grundig i løpet av verneprosessen.

Saksutredning

Sammendrag

Statsforvalteren i Rogaland kunngjør nå oppstart av verneprosessen for vern etter naturmangfoldloven. I Karmøy kommune gjelder dette et område på Avaldsnes og kystlinjen fra Åkrehamn til Syre. Bakgrunnen er St.meld. 14 (2015-2016) Natur for livet, om bevaring av verdifull natur i Norge. Det juridiske grunnlaget for vern som er mest aktuelt for disse to områdene er henholdsvis biotopvern og landskapsvern. Formålet med biotopvern er å verne om økologiske funksjonsområder eller bestemte arter, mens landskapsvernområder skal bevare landskapets særpreg og karakter. Pågående bruk kan i all hovedsak fortsette. Kartgrensene som foreligger per dags dato er ikke endelige vernegrenser, men viser områdene som skal utredes i løpet av verneprosessen. De to foreslåtte områdene har særegne og svært viktige verdier for naturmangfold, kultur og friluftsliv, som det er viktig å bevare til kommende generasjoner. Statsforvalteren har ansvaret for den videre formelle prosessen. Karmøy kommune skal gis mulighet til å delta i alle deler av den kommende verneprosessen.

Bakgrunn for saken

I 2010 publiserte Fylkesmannen i Rogaland rapporten: «*Kulturlandskap og biologisk mangfold på Haugalandet*». Hovedformålet med rapporten var å øke kunnskapen om det biologiske mangfoldet og kulturlandskap i Karmøy, Haugesund, Tysvær og Bokn. Med kulturlandskap sikter rapporten i hovedsak til jordbruksområder. Et annet mål var at kunnskapsgrunnlaget skulle brukes til å identifisere og forvalte verdifulle områder.

Rapporten kartla mange områder i nevnte kommuner og konkluderte blant annet med at strekningen Åkrehamn og Skudeneshavn var svært verdifull. På denne bakgrunn ble det foreslått å opprette et landskapsvernområde for Vest-Karmøy, fra Stong i nord til Syrevågen i sør. Fra organisasjoner og enkeltpersoner med interesse for temaet, ble det i 2017 tatt initiativ til at miljøvernmyndighetene skulle starte arbeidet. Formannskapet vedtok enstemmig 23.01.2017 at:

- 1. Formannskapet ber Klima- og miljødepartementet ta initiativ overfor fylkesmannen i Rogaland om å legge fram forslag til landskapsvernområde for Vest-Karmøy. Jf. naturmangfoldlovens § 36. Formannskapet viser til vedlagte kart datert 10.01.2017 med tilhørende liste over delområder.*
- 2. Formannskapet forutsetter at kommunen blir gitt anledning til å være en aktiv deltager i det kommende arbeidet, og at formannskapet i Karmøy blir holdt orientert.*

Proessen med å opprette et nytt verneområde ble aldri fullført den gangen.

Nå melder Statsforvalteren i Rogaland på ny oppstart av verneprosessen. Denne gangen er et område på Avaldsnes også med, i tillegg til Karmøys vestkyst. Oppstart av vernearbeidet har bakgrunn i St.meld. 14 (2015-2016) Natur for livet, om bevaring av verdifull natur i Norge. Arbeidet tar sikte på å dekke opp mangler ved eksisterende verneområder for trua landskap, naturtyper og arter. Tilsvarende verneprosesser skal foregå i en rekke områder over hele landet.

Miljødirektoratet, etter oppdrag fra Klima- og miljødepartementet, har gjennomført en omfattende nasjonal analyse av disse manglene ved eksisterende vern. Etter innspill fra Statsforvalteren har blant annet Vestkyst Karmøy og Avaldsnes blitt prioritert for vurdering av varig vern etter naturmangfoldloven. I brev av 10.06.2021 fra Miljødirektoratet fikk Statsforvalteren i Rogaland i oppdrag å starte arbeidet med vern.

Det ene området som nå foreslås vernet strekker seg langs kysten fra Åkrehamn i nord til Skudeneshavn i sør (Stong-Syreneset), men med unntak av viktige havner. Det andre området er på Avaldsnes (Forøya og noe av fastlandet like ved Bukkøy). Se vedlegg for kart. Det må understrekes at kartene ikke viser endelige vernegrenser, men derimot undersøkingsområder for de videre kartlegginger som skal gjøres i løpet av verneprosessen.

Områdene blir av mange betraktet som områder med en unik kombinasjon av natur og jordbruk, og med tallrike, synlige nyere tids kulturminner som forteller om bruk av arealer og eiendomsforhold i vår fortid. Spesielt kysten langs vest-Karmøy har et stort arts mangfold med blant annet artsrike blomsterenger og er voksested for sjeldne plantearter, for eksempel orkidéen purpurmarihand. I tillegg er det et svært viktig fugleområde.

Naturmangfoldloven og bestemmelser om vern

I 2009 ble «Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)», vedtatt. Den erstattet naturvernloven fra 1970. Naturmangfoldlovens formål er at «*naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden*».

Det juridiske grunnlaget for vern av områder som er mest aktuelt å nytte vil være bestemmelse i §38 om biotopvernområde for Avaldsnes og i §36 om landskapsvernområde for Vest-Karmøy.

Som biotopvernområde kan vernes et område som har eller kan få særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter. Det kan fastsettes forbud mot virksomhet og ferdsel som kan påvirke eller forstyrre arten eller dens livsbetingelser. § 37 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart.

I et landskapsvernområde må det ikke settes i verk tiltak som alene eller sammen med andre tiltak kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Pågående virksomhet kan fortsette og utvikles innenfor rammen av første punktum. Nye tiltak skal tilpasses landskapet. Det skal legges vekt på den samlede virkning av tiltakene i området. I forskriften kan det gis bestemmelser om hva som alene eller sammen med andre tiltak kan endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig, om krav til landskapsmessig tilpassing, og om ferdsel som ikke skjer til fots.

For de deler av landskapsvernområdet der bruk er en vesentlig forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det senest samtidig med vedtak om vern etter første ledd legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtelsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.

Hva er tillatt i et landskapsvernområde?

Utfyllende bestemmelser om hva som er lov å gjøre i et verneområde, fastsettes i forbindelse med vernevedtak for det enkelte område. Generelt vil følgende være tillatt innenfor området:

- Eksisterende jordbruk er tillatt og ofte ønskelig i landskapsvernområder.
- Allemannsretten gir rett til fri ferdsel.

- Motorferdsel er generelt ikke tillatt. Unntak kan gjøres for aktiviteter knyttet til landbruk og offentlig tilrettelegging for friluftaktivitet, for eksempel i regi av friluftsråd.
- Turgåing, soling og bading er tillatt.
- Tilrettelegging for friluftsliv er tillatt, f.eks. oppsetting av gjerdeklyvere.

Generelt sett vil et vernearbeid etter naturmangfoldloven ikke omfatte blant annet dyrka mark, private driftsbygninger, bolig- og hyttefelt og viktige eksisterende næringsområder og infrastruktur.

Videre formell prosess

- Etter grundigere avklaring av verneverdier, mulige vernegrenser og eventuelle brukskonflikter, vil det bli avgjort om det skal utarbeides framlegg til vernegrenser og verneforskrifter.
- Statsforvalteren utarbeider så verneforslag med utkast til vernekategori, avgrensing og verneforskrift ut fra formålet med vernet. Dette skal kvalitetssikres av Miljødirektoratet, før det blir sendt ut på lokal og sentral høring til alle aktuelle parter. Statsforvalteren vil så oppsummere alle uttaler angående alle samfunnsinteresser, gjøre nødvendige endringer av framlegget, og sende en faglig anbefaling til Miljødirektoratet.
- Miljødirektoratet vurderer Statsforvalteren sin anbefaling og utarbeider innstilling til Klima- og miljødepartementet med framlegg til verneforskrifter og avgrensing. Alle kan på aktuelle tidspunkt komme med innspill til Miljødirektoratet eller Klima- og miljødepartementet, helt fram til regjeringen har ferdigbehandlet saken.
- Klima- og miljødepartementet samordner saken med aktuelle departement og forbereder saken for behandling i regjeringen.
- Vernevedtak av Kongen i statsråd gjennom kongelig resolusjon

Rådmannens kommentarer

I henhold til lovverket som regulerer etablering av verneområder, er det staten v/Kongen i statsråd som fatter det endelige vedtak om vern. Dette i motsetning til stort sett all annen arealdisponering i kommunen, der kommunestyret, med noen begrensninger, er planmyndighet og fatter vedtak om arealdisponering.

Det er etter rådmannens oppfatning en sentral oppgave for Karmøy kommune å sørge for at vesentlige natur-, friluft- og kulturmiljøkvaliteter innenfor kommunen blir tatt vare på for framtidige generasjoner. De to områdene som foreslås vernet er svært viktige for naturmangfold, kulturlandskap, kulturminner og friluftsliv. Områder med vernestatus vil også være attraktive for turister. På den måten kan et vern gi positive ringvirkninger i Karmøy-samfunnet.

Området langs Karmøys vestkyst kan sammenlignes med Jærstrendene, der man langs kysten har et landskapsvernområde på over 75 km. Her startet vernearbeidet allerede på 1970-tallet. Selv om Karmøys vestkyst er kortere, har vi mange av naturverdiene og potensialet for friluftsliv og turisme til felles.

Statusen som biotopvernområde og landskapsvernområde vil gi Karmøy kommune mer offentlige midler til forvaltningen av disse viktige områdene. Det kan for eksempel innebære tilskudd til skjøtsel, fjerning av fremmede arter, tilrettelegging for friluftsliv og strandrydding. Dette kan også bety at bønder kan få tilskudd til å tilpasse beite og gjødsling til verneformålet.

For rådmannen er det viktig å presisere at kommunen skal gis mulighet til å delta i alle deler av den kommende verneprosessen, i tillegg til at kommunen mottar det endelige forslaget til verneforskriften på høring. Rådmannen vil også presisere for Statsforvalteren at potensielle konflikter mellom vern og friluftsliv, reiseliv, kultur og næring bør utredes grundig.

Vedlegg:

Avaldsnes utredningsområde

Vestkyst Karmøy utredningsområde

Oppstart verneprosess - Uttale til Statsforvalteren